

Οι Δασικές Υπηρεσίες στην Ευρώπη: Μοντέλα Οργάνωσης και Θεσμικές Ιδιαιτερότητες

Η διαχείριση των δασών στην Ευρώπη αποτελεί ένα πεδίο ιδιαίτερης σημασίας, τόσο για την περιβαλλοντική προστασία όσο και για την αγροτική οικονομία, την κοινωνική συνοχή και την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και στην Τουρκία και το Ηνωμένο Βασίλειο, οι δασικές υπηρεσίες παρουσιάζουν αξιοσημείωτη ποικιλομορφία όσον αφορά τη δομή, τον ρόλο και την έκταση των αρμοδιοτήτων τους.

Ομάδες Οργάνωσης των Δασικών Υπηρεσιών: Μια συγκριτική ταξινόμηση ανάλογα με το θεσμικό τους προφίλ

Η συγκριτική ανάλυση των 27 κρατών-μελών της ΕΕ, της Τουρκίας και του Ηνωμένου Βασιλείου δείχνει ότι τα δασικά διοικητικά συστήματα μπορούν να ταξινομηθούν σε τέσσερις κύριες κατηγορίες, ανάλογα με τη θεσμική τους συγκρότηση, τον τύπο ιδιοκτησίας των δασών και τον ρόλο του κράτους στη διαχείριση:

Ομάδα Α: Κεντρικά οργανωμένες, κρατικές υπηρεσίες

Περιλαμβάνει χώρες όπως η Γαλλία (ONF), η Πορτογαλία, η Ελλάδα, η Ρουμανία και η Βουλγαρία, όπου οι δασικές υπηρεσίες διαχειρίζονται άμεσα τα δημόσια δάση. Η διοίκηση είναι συγκεντρωτική, με ξεκάθαρη κρατική ευθύνη, και η έμφαση δίνεται τόσο στην παραγωγική όσο και στην προστατευτική λειτουργία των δασών.

Ομάδα Β: Αποκεντρωμένα, ομοσπονδιακά ή περιφερειακά συστήματα

Στη Γερμανία, την Ισπανία, την Αυστρία και το Βέλγιο, η αρμοδιότητα για τη δασική πολιτική ανήκει στις περιφέρειες ή τα κρατίδια. Οι περιφερειακές δασικές υπηρεσίες διαχειρίζονται τις δημόσιες εκτάσεις σύμφωνα με εθνικά και ευρωπαϊκά πρότυπα.

Ομάδα Γ: Ιδιωτικά δάση και ρυθμιστικός ρόλος του κράτους

Οι σκανδιναβικές χώρες (Σουηδία, Φινλανδία, Δανία), καθώς και η Ιρλανδία, η Εσθονία και οι χώρες της Βαλτικής, διαθέτουν υψηλό ποσοστό ιδιωτικής δασικής ιδιοκτησίας. Το κράτος έχει κυρίως ρόλο ρύθμισης, τεχνικής υποστήριξης και επιδότησης μέσω δημόσιων υπηρεσιών ή κρατικών οργανισμών (π.χ. Skogsstyrelsen, Metsahallitus).

Ομάδα Δ: Μικτά ή μεταβατικά συστήματα

Σε χώρες όπως η Ιταλία, η Τσεχία, η Σλοβενία, η Κύπρος και η Κροατία, συναντώνται μικτά συστήματα με συνύπαρξη δημόσιας, δημοτικής και ιδιωτικής διαχείρισης. Ο θεσμικός χαρακτήρας των δασικών υπηρεσιών είναι ρευστός, με συχνές μεταρρυθμίσεις και πολυεπίπεδη διοίκηση.

Ηνωμένο Βασίλειο και Τουρκία: Μη-μέλη με διαφοροποιημένα μοντέλα

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η διαχείριση των δασών γίνεται σε επίπεδο εθνικών διοικήσεων (Forestry England, Scotland, Wales), με έμφαση στην αναψυχή, τη φύση και την αποθήκευση άνθρακα. Στην Τουρκία, η Γενική Διεύθυνση Δασών υπάγεται στο Υπουργείο Γεωργίας και Δασών και διαθέτει ισχυρό παραγωγικό και προστατευτικό χαρακτήρα.

Συμπεράσματα

Οι δασικές υπηρεσίες στην Ευρώπη αντικατοπτρίζουν τις πολιτικές παραδόσεις, την ιστορία της ιδιοκτησίας γης και την περιβαλλοντική ευαισθησία κάθε χώρας. Αν και διαφέρουν ως προς τη δομή και τη λειτουργία, κοινός παρονομαστής είναι η προσπάθεια ενίσχυσης της ανθεκτικότητας των δασών, η στήριξη της υπαίθρου και η συμβολή στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η συνεργασία μεταξύ κρατών, η αξιοποίηση ευρωπαϊκών εργαλείων (π.χ. LIFE, FLEGT, Horizon Europe) και η ενσωμάτωση της καινοτομίας είναι κρίσιμες για το μέλλον των ευρωπαϊκών δασών.

Χώρα	Δασική Υπηρεσία / Οργανισμός	Θεσμικά Χαρακτηριστικά	Τύπος Υπηρεσίας
Αυστρία	Österreichische Bundesforste + Landesforstdienste	Δημόσια AG + περιφερειακές υπηρεσίες	Κρατική
Βέλγιο	Forest services (Wallonie & Vlaanderen)	Περιφερειακή αρμοδιότητα	Κρατική
Βουλγαρία	Executive Forest Agency (EFA)	Κεντρικός κρατικός οργανισμός	Κρατική
Κροατία	Hrvatske šume	Δημόσιος οργανισμός	Κρατική
Κύπρος	Τμήμα Δασών Κύπρου	Εθνική δημόσια υπηρεσία	Κρατική

Τσεχία	Lesy České republiky	Κρατικός φορέας	Κρατική
Δανία	Danish Nature Agency (Naturstyrelsen)	Δημόσια υπηρεσία διαχείρισης	Κρατική
Εσθονία	RMK	Διαχείριση κρατικών δασών	Κρατική
Φινλανδία	Metsähallitus	Κρατική εταιρεία διπλού ρόλου	Μικτό
Γαλλία	ONF (Office National des Forêts)	Δημόσια υπηρεσία με οικονομική αυτοτέλεια	Κρατική
Γερμανία	Bundesforst + κρατιδιακές Forstverwaltungen	Ομοσπονδιακή + κρατιδιακή αρμοδιότητα	Κρατική
Ελλάδα	Δασική Υπηρεσία (περιφερειακές υπηρεσίες ΥΠΕΝ)	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας	Κρατική
Ουγγαρία	Nemzeti Park Igazgatóságok + Állami Erdészeti Szolg.	Δημόσιοι διαχειριστικοί φορείς	Κρατική
Ιρλανδία	Coillte + Forest Service	Δημόσια εταιρεία και εθνική υπηρεσία	Κρατική
Ιταλία	Carabinieri Forestali + Περιφέρειες	Αστυνομία + περιφερειακή διαχείριση	Μικτό
Λετονία	Latvijas valsts meži	Κρατικός οργανισμός	Κρατική
Λιθουανία	State Forest Enterprise	Δημόσιος οργανισμός	Κρατική
Λουξεμβούργο	Administration de la nature et des forêts	Κεντρική δημόσια υπηρεσία	Κρατική
Μάλτα	Environment and Resources Authority	Περιβαλλοντικός πολυτομεακός φορέας	Κρατική
Ολλανδία	Staatsbosbeheer	Δημόσια διαχείριση δασών	Κρατική
Πολωνία	Państwowe Gospodarstwo Leśne (Lasy Państwowe)	Κρατική εταιρεία διαχείρισης	Κρατική
Πορτογαλία	Instituto da Conservação da Natureza e das Florestas	Εθνικός θεσμικός οργανισμός	Κρατική
Ρουμανία	Romsilva	Δημόσια εταιρεία	Κρατική
Σλοβακία	Lesy SR, štátny podnik	Δημόσια διαχείριση	Κρατική
Σλοβενία	Slovenian Forest Service + ιδιώτες	Μικτό σύστημα διαχείρισης	Μικτό

Ισπανία	Αυτόνομες Κοινότητες	Περιφερειακή διαχείριση	Μικτό
Σουηδία	Skogsstyrelsen	Ρυθμιστικός και υποστηρικτικός ρόλος	Μικτό
Ηνωμένο Βασίλειο	Forestry Commission / National Agencies	Αποκεντρωμένες εθνικές υπηρεσίες	Μικτό
Τουρκία	Orman Genel Müdürlüğü	Κεντρική κρατική υπηρεσία	Κρατική

Πίνακας 1 Eurostat, FAO

Οι δασικές υπηρεσίες στην Ευρώπη παρουσιάζουν σημαντική θεσμική ποικιλομορφία, αλλά με κυρίαρχο πρότυπο τη **δημόσια ή κρατικά εποπτευόμενη διαχείριση**. Η πλειονότητα των χωρών, ιδίως στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (π.χ. Γερμανία, Ρουμανία, Πολωνία), διαθέτουν **κρατικούς φορείς** που διαχειρίζονται τα δημόσια δάση, εφαρμόζουν πολιτικές αναδάσωσης και προστασίας, και συντονίζουν την αξιοποίηση φυσικών πόρων. Αντίθετα, στις **Σκανδιναβικές χώρες** και την **Ιρλανδία**, τα δάση είναι κατά πλειοψηφία **ιδιωτικής ιδιοκτησίας**, και ο ρόλος του κράτους περιορίζεται σε **εποπτεία, ρύθμιση και τεχνική υποστήριξη** μέσω εξειδικευμένων υπηρεσιών (π.χ. Skogsstyrelsen, Coillte). Σε ορισμένες περιπτώσεις (όπως η **Σλοβενία**, η **Ιταλία** και η **Ισπανία**), εφαρμόζονται **μικτά ή πολυεπίπεδα συστήματα**, όπου η δημόσια διαχείριση συνυπάρχει με ιδιώτες αναδόχους ή περιφερειακούς μηχανισμούς. Το κοινό ευρωπαϊκό χαρακτηριστικό παραμένει η ισχυρή **θεσμική παρουσία του κράτους**, είτε ως άμεσος διαχειριστής είτε ως εποπτεύουσα αρχή, γεγονός που αναδεικνύει τη σημασία των δασών ως **κοινό περιβαλλοντικό αγαθό**.

Country	Απασχολούμενα άτομα 2000 (κ)	Απασχολούμενα άτομα 2022 (κ)	Απασχολούμενα ανά 1.000 εκτάρια δάσους 2000	Απασχολούμενα ανά 1.000 εκτάρια δάσους 2022	Φαινόμενη παραγωγικότητα εργασίας 2022 (€1000 GVA/person)
EU	564,10	476,30	3,70	3,00	58,50
Belgium	2,70	1,80	4,00	2,60	52,00
Bulgaria	22,70	22,30	4,20	5,70	20,80
Czechia	37,70	22,10	14,30	8,20	57,00
Denmark	4,80	5,00	0,80	0,80	46,60
Germany	60,00	42,00	5,30	3,70	76,70
Estonia	9,10	5,10	4,60	2,30	44,70
Ireland	2,70	2,00	2,50	2,50	28,10
Greece	7,80	9,60	1,40	1,60	35,00
Spain	38,60	14,10	0,80	0,80	65,10
France	42,60	29,90	1,70	1,30	131,50
Croatia	32,30	10,80	5,60	3,60	23,80
Italy	20,40	31,70	2,40	3,00	39,60
Cyprus	0,50	0,60	3,90	3,70	37,10
Latvia	12,50	13,20	3,90	4,10	37,50
Lithuania	12,60	10,00	4,50	2,70	21,10

Luxembourg	0,70	0,40	3,20	2,50	43,60
Hungary	18,50	17,30	3,10	3,10	19,10
Malta	0,00	0,00			
Netherlands	2,00	3,00	0,80	1,30	72,30
Austria	29,10	20,10	3,60	2,30	55,50
Poland	64,30	33,80	3,60	1,60	62,80
Portugal	12,10	15,20	3,70	4,50	65,30
Romania	45,00	53,90	3,10	3,10	30,60
Slovenia	5,30	5,00	1,70	4,20	37,60
Slovakia	32,40	24,10	9,20	3,00	31,00
Finland	19,70	21,40	1,00	1,00	203,80
Sweden	34,00	61,00	1,20	2,20	71,20

Πίνακας 2 Eurostat (Οικονομικοί δείκτες για την δασοκομία και την υλοτομία 2000-2022)

Τα στοιχεία απασχόλησης και παραγωγικότητας στις δασικές υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αφορούν τον ευρύτερο τομέα “forestry and logging”, όπως τον ορίζει η Eurostat) αποκαλύπτουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών, τόσο ως προς τη δυναμική του ανθρώπινου δυναμικού όσο και ως προς την οικονομική αποδοτικότητα. Σε επίπεδο ΕΕ, η απασχόληση στον τομέα μειώθηκε από 564.000 άτομα το 2000 σε 476.300 το 2022, με την αναλογία εργαζομένων ανά 1.000 εκτάρια δάσους να υποχωρεί από 3,7 σε 3,0. Οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπως η Βουλγαρία, η Τσεχία και η Σλοβακία, διατηρούν υψηλές αναλογίες εργαζομένων ανά δασική έκταση, γεγονός που υποδηλώνει πιο εντατική ανθρώπινη διαχείριση, αλλά με χαμηλή παραγωγικότητα (20–30 χιλ. ευρώ GVA ανά εργαζόμενο). Αντίθετα, χώρες όπως η Γαλλία και κυρίως η Φινλανδία εμφανίζουν πολύ υψηλή παραγωγικότητα (έως 203,8 χιλ. ευρώ/άτομο), παρά τη χαμηλή ή σταθερή πυκνότητα προσωπικού. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει μεγαλύτερη αξιοποίηση τεχνολογιών, μηχανικού εξοπλισμού και βιομηχανικής μεταποίησης, αλλά και διαφορετικές δομές δασοκομίας. Συνολικά, διαγράφεται ένα ευρωπαϊκό τοπίο όπου η **ποσοτική μείωση του εργατικού δυναμικού** συνοδεύεται από **αύξηση της απόδοσης**, αλλά και αυξανόμενες **ανισότητες** μεταξύ των χωρών ως προς το μοντέλο διαχείρισης των δασών.

Επικεντρώνοντας στην Επιθεώρηση Δασικής Πολιτικής Αιγαίου

Η επικράτεια -αρμοδιότητα αφορά τις Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου. Οι Υπηρεσιακές Μονάδες που υπάρχουν σήμερα είναι: **1 Επιθεώρηση Εφαρμογής Δασικής Πολιτικής Αιγαίου** και **1 Διεύθυνση Συντονισμού** με έδρα τον Πειραιά, 5 διευθύνσεις δασών (Δωδεκανήσου, Κυκλάδων, Λέσβου, Σάμου Χίου)

19 Δασονομεία: Γεννάδιου, Έμπωνα, Καλύμνου, Καρπάθου, Κώ, Ρόδου, Άνδρου, Μήλου, Νάξου, Σύρου, Μυτιλήνης, Καλλονής, Αγιάσου, Λήμνου, Σάμου, Ικαρίας, Καρλοβασίου, Χίου και Βολησσού.

19 Δασοφυλάκεια: Μεσαναγρου, Καλύμνου, Λέρου, Πάτμου, Καρπάθου, Κώ, Νισύρου,

Αμοργού, Απείρανθου, Θήρας, Νάξου, Πάρου, Κέας, Σύρου, Φούρνων, Βολησσού, Καρδαμύλων, Καλαμωτής, Χίου

Συνολικά Εργάζονται 229 εργαζόμενοι κατανεμημένοι στην κεντρική υπηρεσία (Πειραιάς)11, Δ/Δασών Δωδεκανήσου 53, Δ/Δασών Κυκλάδων 42, Δ/Δασών Λέσβου 53, Δ/Δασών Σάμου 35, Δ/Δασών Χίου 35.

Η έκταση συνολικά που καλύπτει η περιοχή ευθύνης (νησιά) είναι 9.122,62 Km² (912.262,47 ha)

Από αυτά με βάση τις τυποποιημένες κατηγοριοποιήσεις του corine και την επανακατηγοριοποίηση τους σε 3 κατηγορίες: δάσος-δασική-χορτολίβαδα =5.649,85 Km² (564.984,85 ha)

τεχνητές επιφάνειες= 119,43 Km² (11.942,76 ha)

γεωργικές επιφάνειες= 3.353,35 Km² (335.334,85 ha)

Κατηγορία Κάλυψης	Έκταση (km ²)	Έκταση (ha)	Ποσοστό (%)
Δάσος – Δασικές – Χορτολίβαδα	5.649,85	564.984,85	61,94 %
Τεχνητές Επιφάνειες	119,43	11.942,76	1,31 %
Γεωργικές Επιφάνειες	3.353,35	335.334,85	36,75 %
Σύνολο	9.122,62	912.262,47	100,00 %

Για τον συνολικό αριθμό των 229 εργαζομένων αναλογούν περίπου **24,67 km² (2.467,18 ha)** δασικής έκτασης ανά άτομο. Αντίθετα, ο μέσος όρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μόλις **335,92 ha** (3.36 km²) ανά εργαζόμενο στον τομέα της δασοπονίας, γεγονός που συνεπάγεται ότι κάθε υπάλληλος που εργάζεται στα νησιά του Αιγαίου (ΕΕΔΠΑΙ) επιφορτίζεται με σχεδόν επταπλάσια έκταση σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Πέραν αυτής της ποσοτικής ανισότητας, ιδιαίτερης σημασίας είναι και η **νησιωτική ιδιαιτερότητα** της περιοχής: ο γεωγραφικός κατακερματισμός, η απουσία οδικών διασυνδέσεων και η συχνή έλλειψη τακτικών ακτοπλοϊκών γραμμών καθιστούν τη μετακίνηση ανάμεσα στα νησιά **χρονοβόρα και επιχειρησιακά δυσχερή**. Σε αντίθεση με τις ηπειρωτικές δασικές υπηρεσίες, όπου η επιτόπια παρουσία είναι εφικτή και άμεση, στο Αιγαίο ένας υπάλληλος μπορεί να απαιτείται να διαθέσει **μία ή και δύο ημέρες για να μεταβεί από τη μία περιοχή ευθύνης στην άλλη**. Αυτό το δεδομένο περιορίζει αντικειμενικά τη δυνατότητα επιτόπιας εποπτείας και άμεσης παρέμβασης και αναδεικνύει την ανάγκη για **ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού** με όρους λειτουργικής επάρκειας και γεωγραφικής αναλογικότητας.